

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

Creative Leadership Development Model for the School
Director of the Secondary Educational Service Area Office 24

ทวีภรณ์ วรชิน*, สมเจตน์ ภูศรี** และเกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ***

Taveporn Worachin, Somjet Poosri and Kriangsak Praiswan

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏมหาสารคาม, E-mail : tavepron.w@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน เพื่อหาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ใช้แบบสอบถามความเห็นต่อการใช้ และความเห็นต่อผลที่เกิดจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กกลุ่มเป้าหมาย 35 คน ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสถานศึกษาที่ผู้บริหารเป็นกลุ่มเป้าหมาย 455 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า S.D และการทดสอบค่าที (t-test dependent Samples) มีผลการวิจัย ดังนี้ 1. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา มี 6 ด้าน คือ ผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ผู้นำของผู้นำ ผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อลูกค้า และผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี 2. รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และศูนย์การเรียนรู้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3. การประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการใช้ ระดับความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาหลังการพัฒนา และระดับความพึงพอใจของครูในสถานศึกษาที่ผู้บริหารเป็นกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบ, การพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of the research were to study, analyze, create and develop the model of the creative leadership for the school directors, including assess the results of the use of the creative leadership development model for the school directors of the Secondary Educational Service Area Office 24. The research methodology was an action research by using 12 resource persons group discussion in order to assess creative leadership for the school directors. The questionnaires were used to survey the using and the result of creative leadership. The samples of the questionnaires were 35 small sized school directors. 455 teachers in schools that the directors were target assess satisfaction questionnaires on using creative leadership. Percentage, Mean, S.D and t-test for dependent samples were used to analyze the data. The research findings were: 1. The school directors' creative leadership characteristics concluded of 6 parts; creative thought creating leader, team learning leader, leader of leaders, achievement motivating leader, customer focusing leader, and good role modeling leader. 2. The models of creative leadership for the school directors was the process of creative leadership development using handout of creative leadership for school directors and the post-test means score was higher than the pre-test statistically significant at .01 level and the quality of the creative leadership for directors handout was totally high level. And 3. The evaluation result of creative leadership for the school directors found that the opinion towards the use of the creative leadership in school by the directors, the opinion towards the result from the use of creative leadership by the directors after the development, and the satisfaction towards the use of creative leadership by the directors were totally in high level.

Keywords : Model, Development of Creative Leadership, School Directors

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) มีความมุ่งหวังให้การศึกษของประเทศมีการปรับเปลี่ยนใหม่สู่การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพภายใน ปี 2561 โดยมีกรอบการปฏิรูปการศึกษา 4 ปัจจัย คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554: 12) ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ควรที่ผู้บริหารทางการศึกษา ต้องเร่งดำเนินการให้บรรลุผลอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนภารกิจจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2

หลังยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้นำยุคใหม่ต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเรื่องใหม่ๆ คิดทำสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นที่มาของการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Formative or Creative Leadership Theory) ได้รับการพัฒนาโดย Ash and Persall (1999 : 74) บนพื้นฐานความเชื่อว่า “ในสถานศึกษาหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคนซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่างๆ มากมายบทบาทภาวะผู้นำจึงมิได้จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น” แต่หน้าที่ของผู้บริหารคือการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครู อาจารย์และบุคลากรเพื่อเป็นช่องทางให้ คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่ความเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ (Productive Leaders) เป็นผู้นำของผู้นำ (Leaders of Leaders)” ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีหลักการที่สำคัญในการนำองค์การที่สำคัญกล่าวคือ 1) เป็นผู้นำการเรียนรู้ 2) ผู้นำของผู้นำ 3) เป็นผู้นำที่มีความไว้วางใจ 4) เป็นผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคนและกระบวนการทำงาน 6) เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อลูกค้าหรือผู้รับบริการ 7) เป็นผู้นำการสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบสองทาง 8) เป็นผู้นำสร้างสัมพันธภาพ

และความใกล้ชิด 9) เป็นผู้นำการกระจายอำนาจและการตัดสินใจ และ 10) เป็นผู้นำบริหารความเสี่ยง (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2557 : 1-2)

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549 :79) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ในยุคเศรษฐกิจสารสนเทศองค์กรที่จะประสบผลสำเร็จจะต้องดำเนินงานโดยใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge Based Organizational Management) ต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Learning Organization) ต้องสร้างความท้าทายให้กับผู้นำในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าและผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมใหม่โดยทำให้ทุกคนสามารถแสดงภาวะผู้นำได้อย่างกว้างขวางทั่วทั้งโรงเรียนจะเต็มไปด้วยผู้นำที่สร้างควมมีประสิทธิภาพโดยการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม สร้างความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์ที่เสี่ยง มุ่งปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้บุคคลมีทักษะจำเป็นทั้ง 3 R และ 7 C ที่สำคัญคือทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 และจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาแบบแผนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาใหม่ให้มีคุณภาพ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้อยู่ยุคใหม่ เพื่อคุณภาพของคนไทยยุคใหม่ให้เป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 บรรลุตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2. เพื่อสร้างและพัฒนากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา 5 ขั้นตอน ตามรูปแบบ ADDIE Model ได้แก่

1.1 การศึกษาวิเคราะห์ (Analysis) แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เพื่อให้ได้คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 6 ด้าน ได้แก่
การเป็นผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ การเป็นผู้นำการเรียนรู้แบบทีม การเป็นผู้นำ
ของผู้นำ การเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อลูกค้า การเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
และการเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี

1.2 การสร้าง (Design) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1.3 การพัฒนา (Development) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1.4 การใช้ (Implementation) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1.5 การประเมินผล (Evaluation) การใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
โดยประเมินจากการใช้และประเมินผลที่เกิดจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน และประเมินความพึงพอใจของครูหัวหน้างาน
และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำ
เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานจริงที่สถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยใช้ตารางของ Yamane. (1973 : 14)
คำนวณหาขนาดของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก 35 แห่งๆ ละ 1 คน จำนวน 35 คน ครูหัวหน้างาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นครูจากสถานศึกษาที่ผู้บริหารเป็นกลุ่มเป้าหมายพัฒนา 35 แห่งๆ ละ 13 คน จำนวน 455 คน รวมทั้งสิ้น 490 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาและเวลา ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ 5 ขั้นตอน ดังนี้
ระยะที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยศึกษาความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นเวลา 1 เดือน

ระยะที่ 2 สร้าง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 คือคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบทดสอบก่อน และหลังการพัฒนา เป็นเวลา 1 เดือน

ระยะที่ 3 พัฒนาและการใช้รูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา โดย 1) ใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย โดยการอบรมตามคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เวลา 2 วัน ศึกษาดูงานในสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ใช้เวลา 1 วัน และการฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษาของตนเอง (On the Job Training) เป็นเวลา 4 เดือน 2) ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จากการประเมินคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ใช้เวลา 15 วัน

ระยะที่ 4 ประเมินผล (Evaluation) การใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ใช้ระยะเวลา 1 เดือน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการเป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษามือหนึ่งผู้ร่วมสนทนา กลุ่มจำนวน 12 คน ดังนี้ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสนทนากลุ่มมีการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้เลือกคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์และต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ร่วมสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และครูหัวหน้างาน จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญ ที่ประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะคู่มือการพัฒนาและประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ ก่อน – หลังการพัฒนา เป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและ แบบทดสอบความรู้ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการพัฒนา 35 ข้อ

3. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล คุณภาพของแบบทดสอบ มีค่าความยาก (P) ตั้งแต่ 0.30 – 0.59 ค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.27 – 0.84 มีค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของ Lovett (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 93) มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

ระยะที่ 3 การพัฒนา และการใช้ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 จำนวน 55 แห่ง กำหนด
กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 จำนวน 35 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คู่มือการพัฒนากะผู้นำเชิงสร้างสรรค์
จำนวน 6 หน่วย และแบบทดสอบ 35 ข้อ

3. วิธีดำเนินการ ได้แก่

1. จัดอบรมกลุ่มเป้าหมาย คือผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขนาดเล็ก 35 คน โดยใช้คู่มือการพัฒนากะผู้นำเชิง
สร้างสรรค์ อบรมทดลองกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) จำนวน
2 วัน

2. เก็บข้อมูลก่อน – หลังการพัฒนา โดยใช้แบบทดสอบ 35 ข้อ

3. ศึกษาดูงานในสถานศึกษาต้นแบบ 2 แห่ง ใช้เวลา 1 วันและการ
ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของตนเอง เป็นเวลา 4 เดือน

4. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่า t- test dependent Samples เป็นเกณฑ์การ
แปลผลข้อมูล การแปลความหมายของคะแนนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลัง
การพัฒนา

สำหรับขั้นตอน การพัฒนารูปแบบการพัฒนากะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ให้ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการพัฒนา
แล้ว ประเมินรูปแบบการพัฒนากะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แบบสอบถาม มาตร
ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า S.D. ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการพัฒนากะผู้นำเชิงสร้างสรรค์
ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนากะผู้นำเชิงสร้างสรรค์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต24

1. วิธิดำเนินการ ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยประเมินจาก 1) การใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานหลักทั้ง 4 งาน 2) ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ความพึงพอใจของครูหัวหน้างาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน

2. กลุ่มเป้าหมาย คือผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก 35 แห่ง ๆ ละ 1 คน จำนวน 35 คน ครูหัวหน้างาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สุ่มแบบเจาะจง เป็นครูจากสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายอบรม 35 แห่ง ๆ ละ 13 คน รวมจำนวน 455 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระคือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 คือ คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และแบบทดสอบ 35 ข้อ

3.2 ตัวแปรตาม คือ 1) ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ในการปฏิบัติงาน 4 งานหลักของสถานศึกษา และ 2) ความพึงพอใจของครูหัวหน้างานครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ขณะการปฏิบัติงานในสถานศึกษาของตนเอง

4. เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสอบถามการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานหลักทั้ง 4 งาน

2. แบบสอบถามผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของครูหัวหน้างาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า S.D.

ผลการวิจัย

1. การศึกษาวิเคราะห์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่ม สังเคราะห์ได้ 6 ด้าน คือ 1) ผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) 2) ผู้นำการเรียนรู้แบบทีม (Team Learning) 3) ผู้นำของผู้นำ (Leader of Leader) 4) ผู้นำให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer Focus) 5) ผู้นำมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน (Results Based) 6) ผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model)

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 คือ คู่มือการพัฒนา และแบบทดสอบความรู้ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการพัฒนา จำนวน 35 ข้อ จัดอบรม 2 วัน ศึกษาดูงานในสถานศึกษาต้นแบบ 1 วัน และการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา เป็นเวลา 4 เดือน

3. การพัฒนาและการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ตอนที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยผู้วิจัยทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ขนาดเล็ก จำนวน 35 คน โดยใช้รูปแบบการอบรมทดลองกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อน- หลังการพัฒนาโดยใช้ข้อสอบ จำนวน 35 ข้อ จัดอบรมจำนวน 2 วัน ศึกษาดูงานในสถานศึกษาต้นแบบ 2 แห่ง ใช้เวลา 1 วัน และการปฏิบัติงานในสถานศึกษา เป็นเวลา 4 เดือน นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังพัฒนามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t- test) พบว่า ผู้บริหารที่เข้ารับ

การอบรมพัฒนาโดยใช้คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 การปรับปรุงพัฒนา การใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยการประเมินคุณภาพของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏ ดังนี้

ผลระดับคุณภาพของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วย พบว่า ทุกหน่วยมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หน่วยที่ 3 การเป็นผู้นำของผู้นำ ($\bar{X}=4.49$) หน่วยที่ 5 การเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}=4.41$) และหน่วยที่ 2 การเป็นผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ($\bar{X}=4.27$) หน่วยที่ 1 การเป็นผู้นำสร้างความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.25$) หน่วยที่ 6 การเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X}=4.22$) และหน่วยที่ 4 การเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับลูกค้าหรือผู้รับบริการ ($\bar{X}=4.01$)

4. การประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

4.1 ระดับความคิดเห็นต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านงานบริหารวิชาการ ($\bar{X}=4.73$) อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก

ไปหาน้อย คือ ด้านกลุ่มงานบริหารงานบุคคล ($\bar{X}=4.26$) ด้านงานบริหารงานทั่วไป ($\bar{X}=4.20$) และด้านงานบริหารงบประมาณ ($\bar{X}=4.18$) ตามลำดับ

4.2 ระดับความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 หลังการรับการพัฒนา พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 หลังการรับการพัฒนาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ($\bar{X}=4.46$) ด้านการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับลูกค้ำ ($\bar{X}=4.43$) และด้านการเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X}=4.31$) ตามลำดับส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำสร้างความคิดสร้างสรรค์ และด้านการเป็นผู้นำของผู้นำ ($\bar{X}=4.21$)

4.3 ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 พบว่า ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ($\bar{X}=4.33$) ด้านการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับลูกค้ำหรือผู้รับบริการ ($\bar{X}=4.29$) และด้านการเป็นผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ($\bar{X}=4.25$) ตามลำดับส่วนด้านที่มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำสร้างความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.21$)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษา วิเคราะห์ และการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 6 ด้าน คือ ภาวะผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ภาวะผู้นำของผู้นำ ภาวะผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อลูกค้าหรือผู้รับบริการ และภาวะผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ ต่อการบริหารสถานศึกษา เช่น Basadur. (2008 : 205) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำบุคคลอื่น (leading people) ผ่านกระบวนการ หรือ วิธีการร่วมกัน เป็นการค้นหาปัญหาอย่างละเอียด ถี่ถ้วน และการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยแนวทางใหม่ๆ (New Solutions) เป็นกระบวนการที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ภาษาในการสื่อสารร่วมกันระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว รู้จักกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ในระดับใด ในด้านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ต้องมีทักษะในการจัดการกับบุคคลอื่น ในลักษณะที่เป็นลำดับ ขั้นตอน การรู้จักกระบวนการเชิงสร้างสรรค์จะทำให้มีต้นแบบในการสร้างผู้นำแบบใหม่ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างผลผลิตในทางสร้างสรรค์ เป็นผลผลิตใหม่ ๆ ที่เกิดจากความคิดและสติปัญญาของผู้นำ สอดคล้องกับที่ อีระ ฤณเจริญ และคณะ. (2546 : 15) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ไว้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่น ประสานงานผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศโดยการคิดนอกกรอบด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสิ่งใหม่ ๆ นักการศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนกระแสนของการศึกษาใหม่ (อีระ ฤณเจริญ. 2553 : 6) เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างผลผลิตในทางสร้างสรรค์ เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิดและสติปัญญาของผู้นำ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ โพธิ์บุรุษย์ สีนลารัตน์. (2554 :10) กล่าวว่า โลกและสังคมได้เปลี่ยนไปแล้วเรามีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนกระแสนของการศึกษาใหม่ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือของการสร้างและสร้างอย่างสร้างสรรค์ก่อให้เกิดผลผลิตในทางสร้างสรรค์เป็นผลผลิตใหม่ๆที่เกิดจากความคิดสติปัญญาผู้บริหาร การศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อย่างมีความรับผิดชอบตลอดเวลาและที่สำคัญจะต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ๆในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จทั้งด้านผลผลิตและผลสัมฤทธิ์ของงาน

คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องกับหลักการของการเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของการเป็นผู้นำเชิงคุณภาพ (Quality leadership) 10 ประการ ที่ Ash and persall. (1999 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญของคน (People) และต่อกระบวนการ (Process) มากกว่างานเอกสารและงานธุรการประจำ แต่ควรบริหารเวลาไปกับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value – added Activities) ขึ้นผู้นำควรเน้นถึงความสำคัญของลูกค้า (Customer – Focused) และยึดหลักการให้บริการทฤษฎีนี้ถือว่าครูและบุคลากรคือลูกค้าโดยตรงของครูใหญ่ ดังนั้นหน้าที่สำคัญที่สุดของครูใหญ่ก็คือการให้บริการแก่ลูกค้าของตน และผู้นำแบบสร้างสรรค์ต้องมีความสามารถสูงในการปฏิบัติภารกิจอยู่ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอนเป็นผู้เรียนรู้การบริหารความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นและเป็นผู้ที่ไม่ยึดติดกับสถานภาพเดิมที่เป็นอยู่ (Main Training status Quo) ของโรงเรียน ซึ่งจากคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้ บางส่วนมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิมล จันทรแก้ว. (2555: บทคัดย่อ) ได้พัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 คุณลักษณะคือ ผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ผู้นำของผู้นำ ผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำการบริหารความเสี่ยง และผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

2. การสร้างและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า

2.1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ได้แก่ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้วยคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการอบรมพัฒนาโดยใช้คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้บริหารที่ทดลองใช้รูปแบบ มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วย พบว่า ทุกหน่วยมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการดำเนินการสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดย การสร้างคู่มือและหน่วยการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ขึ้น มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบ การสร้างรูปแบบ การทดลองรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ และการประเมินรูปแบบ ซึ่งในแต่ละขั้นตอน ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ และการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 12 คน ได้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 6 ด้าน ในขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำ คู่มือการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งแบบทดสอบความรู้ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการพัฒนา โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 9 คน ในการจัดทำคู่มือการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ และแบบทดสอบความรู้ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการพัฒนา การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทฤษฎี 2 วัน การศึกษาดูงาน 1 วัน การฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา เป็นเวลา 4 เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ คือ คู่มือการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ และแบบทดสอบ ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิมล จันทร์แก้ว. (2555: บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการพัฒนาที่สร้างขึ้น ตามรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงสร้างสรรค์ จากการนำไปทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ปรากฏว่า คุณภาพของคู่มือการพัฒนาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาและกระบวนการพัฒนา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วยการพัฒนา พบว่ารายหน่วยการพัฒนามีคุณภาพค่าเฉลี่ย ดังนี้ หน่วยที่ 3 การเป็นผู้นำของผู้นำ หน่วยที่ 5 การเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ และหน่วยที่ 2 การเป็นผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ตามลำดับส่วนหน่วยที่มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพน้อยที่สุด คือ หน่วยที่ 4 การเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับลูกค้ำหรือผู้รับบริการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าคู่มือและหน่วยการพัฒนาภาวะผู้นำมีคุณภาพตามผลที่ปรากฏจึงไม่มีการปรับปรุง แต่ก็ได้เพิ่มเติมด้านเนื้อหาเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้การเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับลูกค้ำหรือผู้รับบริการ ให้ชัดเจนและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การประเมินผลจากการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า

3.1 การประเมินผลโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านงานบริหารวิชาการ อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกลุ่มงานบริหารงานบุคคล ด้านงานบริหารงานทั่วไป และด้านงานบริหารงบประมาณ ตามลำดับ

3.2 การประเมินผลโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อผล ที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการรับการพัฒนา พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ด้านการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับลูกค้ำ หรือผู้รับบริการ และด้านการเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำสร้างความคิดสร้างสรรค์ และด้านการเป็นผู้นำของผู้นำ

3.3 การประเมินผล โดยการสอบถามความพึงพอใจของครูหัวหน้างาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ส่วนด้านที่มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำสร้างความคิดสร้างสรรค์

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิมล จันทร์แก้ว (2555: บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ครูผู้สอนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในการพัฒนาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เพื่อการพัฒนาให้ผู้บริหารมีคุณลักษณะของผู้นำที่สมบูรณ์ สามารถนำพาองค์กรไปสู่องค์กรที่มีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ รุญเจริญ. 2553. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- ธีระ รุญเจริญ และคณะ. 2546. การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : เอลโล่.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2545. สถิติการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. 2554. ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมล จันทร์แก้ว. 2555. รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3. ศึกษานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต. ปทุมธานี.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2549. ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วีรตันเอดดูเคชั่น.
- _____. 2549. ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ The formative Leadership, 15 สิงหาคม. 2557. <http://suthep.ricr.ac.th>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2554. รายงานสภาวะการศึกษาไทย 2553 : ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- Ash, and Persall. 1999. The New Work of Formative Leadership. Samford University Birmingham, Alabama. U.S.A.
- Basadur, M. 2008. Leading Other to Think Innovatively Together: Creative Leadership. Journal of The Leadership Quarterly.
- Yammane, T. 1973. Statistic : An Introductory Analysis. 3rd ed. New York : Harper and Roe.